

# Hyljevahingot ja vahinkohylkeet kalastajahaastatteluissa

Annika Herrero, Raisa Tiilikainen ja Kaarina Kauhala



RIISTA - JA KALATALOUS  
TUTKIMUKSIA JA SELVITYKSIÄ

12/2013

# RIISTA- JA KALATALOUS

TUTKIMUKSIA JA SELVITYKSIÄ

12 / 2013

## Hyljevahingot ja vahinkohylkeet kalastajahaastatteluissa

Annika Herrero, Raisa Tiilikainen ja Kaarina Kauhala



Julkaisija:  
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos  
Helsinki 2013



The publication reflects the author's views and the Managing Authority cannot be held liable for the information published by the project partners.

Kannen kuvat: Mervi Kunnasranta, Annika Herrero ja Karl Lundström

Julkaisujen myynti:  
[www.rktl.fi/julkaisut](http://www.rktl.fi/julkaisut)  
[www.juvenes.fi/verkkokauppa](http://www.juvenes.fi/verkkokauppa)

Pdf-julkaisu verkossa:  
[www.rktl.fi/julkaisut/](http://www.rktl.fi/julkaisut/)  
ISBN 978-952-303-060-2 (Painettu)  
ISBN 978-952-303-061-9 (Verkkojulkaisu)

ISSN 1799-4764 (Painettu)  
ISSN 1799-4748 (Verkkojulkaisu)

Painopaikka: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

# Sisällys

Tiivistelmä .....	4
Sammandrag .....	5
Abstract .....	6
1. Johdanto.....	7
2. Kalastajia haastateltiin hyljeongelmista.....	7
3. Hylkeiden kalastuselinkeinolle aiheuttamat haitat .....	8
3.1 Vahinkoja pyydyksille .....	9
3.2 Hyljevahingot ajoittuvat yhteen kalastuksen kanssa .....	9
3.3 Hyljevahingot ovat lisääntyneet.....	12
3.4 Kalastajat ovat joutuneet muuttamaan toimintatapojaan hylkeiden takia.....	13
4. Vahinkohylkeet .....	14
4.1 Hylkeitä jää sivusaaliiksi pääsääntöisesti keväällä ja syksyllä.....	14
5. Hyljeongelmia pyritään vähentämään paikallisesti.....	17
5.1 Hyljeturismista lisätuloja .....	18
5.2 Metsästyksen rooli hylkeiden aiheuttamien vahinkojen lieventäjänä .....	19
6. Hylkeiden aiheuttamien vahinkojen korvaaminen kalatalousyrittäjille – kalastajien näkemyksiä .....	20
6.1 Ammattiyhteisö ahtaalla.....	21
Viitteet.....	22

## Tiivistelmä

Suomessa haastateltiin ammattikalastajia Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Kymenlaakson alueelta hyljevahingoista ja vahinkohylkeistä. Kalastajien mukaan hylkeet aiheuttavat merkittävää vahinkoa kalastukselle. Vahingot ja niiden laajuus vaihtelivat kalastustavan mukaan. Suurimmat vahingot pyydyksille koettiin verkkokalastuksessa. Hyljevahingot ajoittuivat yhteen kalastusaktiivisuuden kanssa. Suurimmat vahingot tapahtuvat keväisin ja syksyisin. Kaikki kalastajat olivat joutuneet muuttamaan toimintatapojaan hylkeistä johtuen. Suuri osa oli joutunut siirtymään joko kokonaan tai osittain verkkokalastuksesta rysäpyyntiin. Hylkeitä joutuu kalastuksen tahattomaksi sivusaaliiksi tuntematon määrä vuosittain. Haastatteluaineiston perusteella hylkeet joutuvat sivusaaliiksi lähinnä rysiin. Hylkeitä jää sivusaaliiksi pääsääntöisesti samoina kuukausina, kun hyljevahinkoja tapahtuu. Suurin osa kalastajista sanoi hylkeen jäävän sivusaaliiksi harvemmin kuin kerran kuussa. Eri-ikäiset hylkeet jäävät sivusaaliiksi eri aikaan vuodesta – kuutit keväällä ja alkukesällä, kun taas nuoret ja aikuiset hylkeet syksyllä. Sivusaaliiksi joutuvat ovat pääsääntöisesti uroshalleja. Hyljevahinkoja on pyritty vähentämään paikallisesti mm. muuttamalla kalastusmuotoa, muuttamalla rysiä sekä metsästämillä hylkeitä. Näillä toimilla on ollut vaikutusta lähinnä rysäkalastuksessa. Haastatelluista kalastajista lähes puolet metsästä hylkeitä, mutta heistä suurin osa ampuu vain vahinkohylkeitä. Hylkeenmetsästys oli hankealueella painottunut itään. Kaikki kalastajat toivoivat hylkeensietopalkkiojärjestelmän jatkuvan tulevaisuudessa. He kokivat, että ammattikalastuksen jatkuminen Suomessa on poliittinen päätös.

**Asiasanat:** hylje, hylje-kalastus-konflikti, hyljevahingot, kalastus, sivusaalis

Herrero, A., Tiilikainen, R. & Kauhala, K. 2014. Hyljevahingot ja vahinkohylkeet kalastaja-haastatteluissa. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 12/2013. 22 s.

## Sammandrag

Finländska yrkesfiskare intervjuades i Egentliga Finland, Nyland och Kymmenedalen om sälskador och problemsäljar. Enligt fiskarna orsakar sälarna betydande skador för fisket. Beroende på fiskemetod drabbas fiskarna olika mycket av sälskador. De största redskapsskadorna förekom inom nätfisket. Sälskadorna sammanföll med fiskeaktiviteten. De största skadorna inträffar på våren och på hösten. Alla fiskare hade varit tvungna att byta tillvägagångssätt för att minska sälskadorna. När det gäller fiskemetod har många bytt från nätfiske till fiske med ryssjor. Samtidigt drunknar ett okänt antal sälar varje år i fiskeredskapen. Enligt de intervjuade blir sälar oavsiktlig bifångst närmast i ryssjor. Sälar blir i regel bifångst under samma månader som sälskadorna inträffar. De flesta fiskare uppgav att sälen blir bifångst mer sällan än månatligen. Sälav olika ålder blir bifångst under olika tider på året – kutar på våren och i början på sommar, medan unga och vuxna blir bifångst på hösten. Det är mest gråsälshonor som blir bifångst. Lokalt har man försökt förhindra antalet sälskador genom att byta fiskemetod, ändra ryssjorna eller jaga sälar. De här metoderna har haft inverkan främst på fisket med ryssjor. Nästan hälften av de intervjuade jagar sälar, men de flesta skjuter bara problemsäljar. Säljakten inom området koncentreras österut. Alla fiskare hoppas att sältoleransbidraget fortsätter att betalas ut. Man ansåg att framtidens yrkesfiske i Finland hänger på de politiska besluten.

**Nyckelord:** bifångst, fiske, säl, sälfiske konflikt, sälskador

Herrero, A., Tiilikainen, R. & Kauhala, K. 2014. Hyljevahingot ja vahinkohylkeet kalastajahaastatteluissa. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 12/2013. 22 s.

## Abstract

Professional fishermen in Finland were interviewed on the issue of seal damage and problem seals in the Varsinais-Suomi, Uusimaa and Kymenlaakso regions. According to the fishermen, seals cause significant damage to fishing. Such damage varies in type and amount, depending on the fishing method in question. Net fishing was considered to be subject to the greatest gear damage. Seal damage occurred at the same time as fishing activities, mainly in the spring and in the autumn. All fishermen have had to change their practices due to the seals. In terms of their gear, most have had to shift from net fishing to trap-net fishing. An unknown number of seals are unintentionally by-caught in fishing gear each year. According to the interviewees, seals are mainly by-caught in trap-nets, in the same months as the seal damage occurs. Most fishermen indicated that seals are by-caught on less than a monthly basis. Seals of different ages are by-caught at different times of the year – pups in the spring and young and adult seals in the autumn. Male grey seals form the main group of seals that are by-caught. Local attempts have been made to limit seal damage by changing the fishing method used, changing trap-nets and by hunting. Such actions have mainly had an effect on trap-net fishing. Almost half of the fishermen interviewed hunt seals, but most shoot only problem seals. Seal hunting was concentrated in the eastern reaches of the programme area. All of the fishermen hoped that the seal tolerance subsidy would continue in the future. They felt that the continuation of professional fishing in Finland will be determined by political decision-making.

**Keywords:** by-catch, fishery, seal, seal damage, seal-fishery conflict

Herrero, A., Tiilikainen, R. & Kauhala, K. 2013. Hyljevahingot ja vahinkohylkeet kalastaja-haastatteluissa. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 12/2013. 22 p.

# 1. Taustaa

Itämeren hylkeiden kannat ovat palautumassa viime vuosisadan romahduksen jälkeen. Runsaastumisen myötä hylkeiden aiheuttamat vahingot kalastukselle saalis- ja pyydystappioiden ovat lisääntyneet. Tämä on aiheuttanut hylkeiden ja kalastuksen välille ristiriitatilanteen. Lisäksi hylkeiden on arveltu vaikuttavan negatiivisesti moniin taloudellisesti arvokkaisiin kalalajeihin. Toisaalta kalanpyydyksiin menehtyy vuosittain tahattomana sivusaaliina tuntematon määrä hylkeitä. Hylkeiden metsästyksen on myönnetty lisää lupia kalastukselle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen koordinoimassa, kansainvälisessä ECOSEAL-hankkeessa selvitetään hylkeiden ravinnonkäyttöä ja vaikutusta etenkin rannikkokalastukseen sekä kalastuksen ja metsästyksen vaikutuksia hyljekantoihin.

# 2. Kalastajia haastateltiin hyljeongelmista

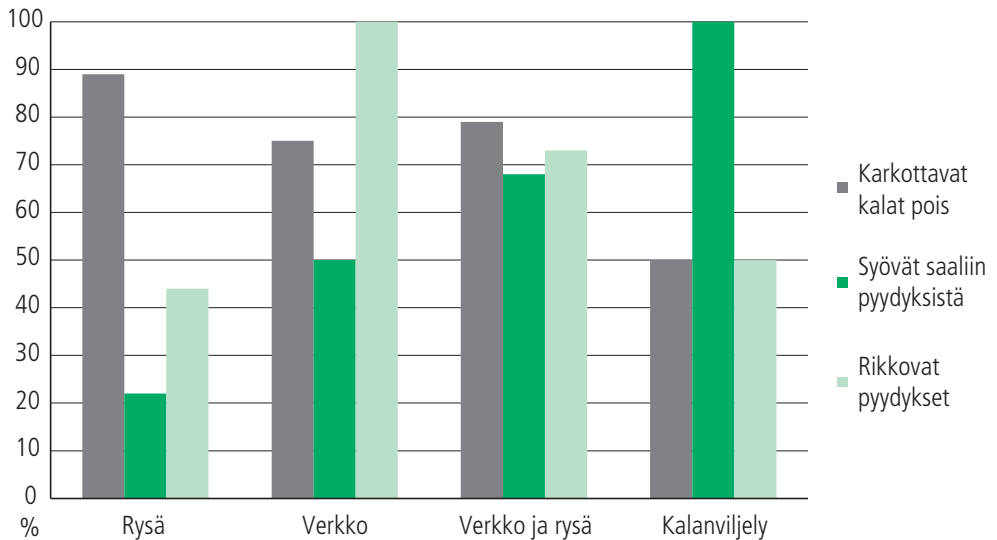
ECOSEAL-hankkeen puitteissa haastateltiin Suomessa 34 ammattikalastajaa hyljevahingoista ja vahinkohylkeistä. Haastateltavat pyrittiin valitsemaan mahdollisimman laajasti hankealueen sisältä, tavoitteena oli saada kymmenen joka alueelta. Haastateltavista 10 oli Varsinais-Suomesta, 10 Uudeltamaalta ja 14 Kymenlaaksosta. Haastatteluista 32 käytiin kasvokkain (94 %), yksi puhelimitse (3 %) ja yksi haastateltava täytti itse haastattelulomakkeen (3 %). Haastattelukysymykset valmisteltiin yhdessä hylje- sekä hylje-kalastus-konfliktin asiantuntijoiden kanssa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa (RKTL, lomake liitteenä). Kalastajat saivat kommentoida ja täsmentää vastauksiaan jokaisen kysymyksen jälkeen, vaikka kyse oli lomakehaastattelusta. Haastateltavista kaksi (6 %) oli jäänyt eläkkeelle parin viime vuoden aikana ja yksi (3 %) oli vaihtanut alaa. Näidenkin haastateltujen vastaukset otettiin kuitenkin huomioon, koska kysymykset sisälsivät paljon ajallista näkökantaa. Haastateltavien keski-ikä oli 56 vuotta.

Suurin osa vastanneista kalasti sekä rysillä että verkoilla (56 %). Pelkillä rysillä kalasti 26 %, pelkillä verkoilla 12 %, yhdellä (3 %) oli rysien ja verkkojen lisäksi troolausta, kaksi (6 %) harjoitti pääasiallisesti kalanviljelyä. Kalanviljelijöistä toinen kalasti lisäksi verkoilla ja toinen kalasti rysillä. Pelkästään rysillä kalastavia oli suhteessa eniten Kymenlaaksossa (42 %) ja pelkästään verkoilla kalastavia Varsinais-Suomessa (20 %). Molemmat kalanviljelijät olivat Kymenlaaksosta.



### 3. Hylkeiden kalastuselinkeinolle aiheuttamat haitat

Kalastajia pyydettiin laittamaan tärkeysjärjestykseen hylkeiden heidän elinkeinolleen aiheuttamat haitat. Vaihtoehtoisia haittoja olivat a) hylkeet karkottavat kalat pois, b) hylkeet syövät saaliin pyydyksistä ja c) hylkeet rikkovat pyydykset. Saman arvon sai antaa useammalle kohdalle. Hylkeiden aiheuttamat haitat ja niiden tärkeysjärjestys vaihtelivat kalastusmuodon mukaan (kuva 1).



**Kuva 1.** Hylkeiden aiheuttamat haitat kalastusmuodoittain.

Yhden verkkokalastajista erään vastaajan mukaan säällä oli merkitystä verkkojen rikkoutumiseen. Hyvällä säällä hylje saa kalat napsittua verkosta ilman, että verkko rikkoontuu. Yksi vastaajista kertoi, että verkon paikalla oli merkitystä, sillä lähempänä rantaa olevat verkot säästyivät hylkeiltä todennäköisemmin kuin kauempana olevat.

Rysäkalastajista 30 % ei halunnut laittaa haittoja minkäänlaiseen tärkeysjärjestykseen, sillä haitat riippuivat ajasta, paikasta, kalastustavasta ja kalalajista. Esimerkiksi siika ja kuha ovat hylkeiden ja myös rysien suhteen selvästi lohta säikympiä. Lisäksi mainittiin, että hylkeen päästesä pyydykseen sisälle se sekä syö saaliin sisältä että karkottaa loputkin kalat pois rysän läheltä.

Ne, jotka kalastivat sekä verkoilla että rysillä, vastasivat kysymykseen vertaillen eri pyydysmuotoja. Eräs vastaaja kertoi hylkeen pystyvän viemään saalista rysistä myös ulkopuolelta. Verkkokalastus mainittiin mahdolliseksi etenkin loppusyksystä, jolloin hylkeitä on paljon sisälahdissa.

Kalankasvattajat arvioivat, että hylkeiden aiheuttama saalishävikki oli haitoista suurin. Toinen kalankasvattaja piti kaikkia kolmea haittaa yhtä suurena, mutta täsmensi kuitenkin, ettei varsinaisesti kasvatuksessa juuri tule pyydysvahinkoja. Molemmat vastaajat kertoivat, että hylkeen partioidessa kasvatusaltaan vieressä kalat saattavat kuolla paniikkiin tai mahdollisesti siitä johtuvaan hapenpuutteeseen. Lisäksi hylkeet voivat napata kalan altaan ulkopuolelta, verkon läpi. Altaissa on myös usein purtuja kaloja.

### 3.1. Vahinkoja pyydyksille

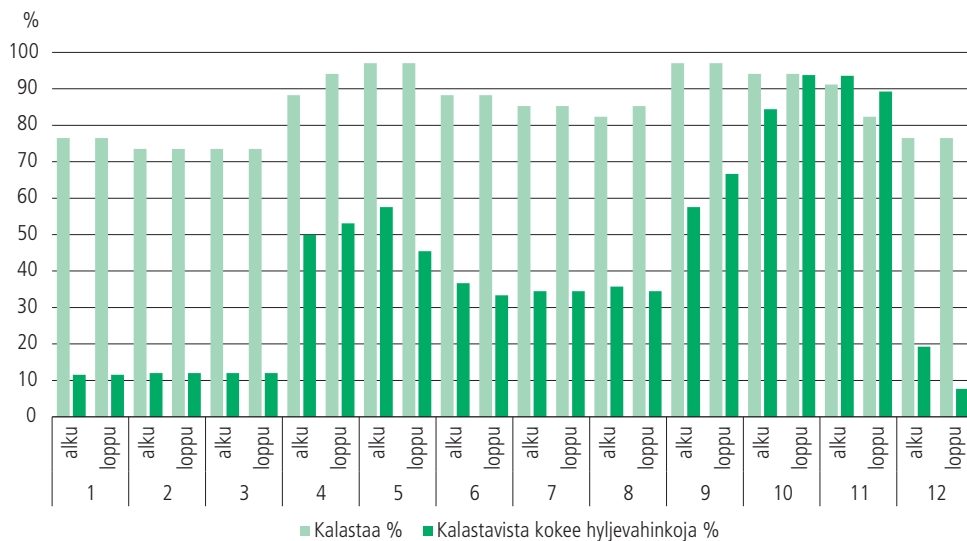
Hylkeiden aiheuttamista pyydysvahingoista kysyttäessä jako rysä- ja verkkokalastajien välillä nousi selvästi esiin. Suurin osa (75 %) verkkokalastajista kertoi vahinkoja tulevan usein, ja 25 % kertoi niitä tulevan päivittäin. Sen sijaan rysäkalastajista 75 % kertoi vahinkoja tulevan harvoin tai satunnaisesti, 12,5 % kalastajista kertoi, että vahinkoja ei tule juuri koskaan. Ainoastaan 12,5 % vastaajista oli sitä mieltä, että vahinkoja tapahtui usein, mutta lähinnä vain rysillä, joita ei ollut suojattu hylkeenkestäviksi.

Suurin osa kalasti sekä verkoilla että rysillä ja kertoi vahinkoja tapahtuvan usein (84 %), mutta lähinnä verkoille. Moni vastaajista erotteli vastauksessaan erikseen ajan, jolloin hylje on alueella, jolla kalastaja kalastaa. Silloin kerrottiin vahinkoja tulevan joka päivä ja verkkokalastuksen olevan käytännössä mahdotonta. Lisäksi mainittiin, että hylkeen tullessa alueelle verkkojen laskun välissä joutuu pitämään viikonkin varoajan, koska hylje jää odottamaan. Hylkeet saattavat liata verkot vetäessään kaloja niistä, mikä aiheuttaa kalastajalle lisätyötä. Muutama vastaaja kertoi sään vaikuttavan vahinkoihin. Tyynellä hylkeitä on enemmän tai ne saalistavat ahkerammin. Myrskyn jälkeen hylkeet tulevat myös sisälahtiin ja käyvät muuallakin useammin vahingonteossa. Moni myös mainitsi, että vahingot ovat satunnaisia, mutta sattuessaan suuria. Moni vastaaja oli huolissaan siitä, että hylkeiden aiheuttamia vahinkoja on vaikea näyttää toteen. Silloin, kun hylje on esimerkiksi rikkonut rysän pesän ja kalat ovat karanneet, kalastaja ei pysty todistamaan sitä – kalastajahan ei tiedä, oliko rysässä kaloja. Kalankasvattajien mukaan kasvatusaltaisiin hylje ei juuri vahinkoja tee.

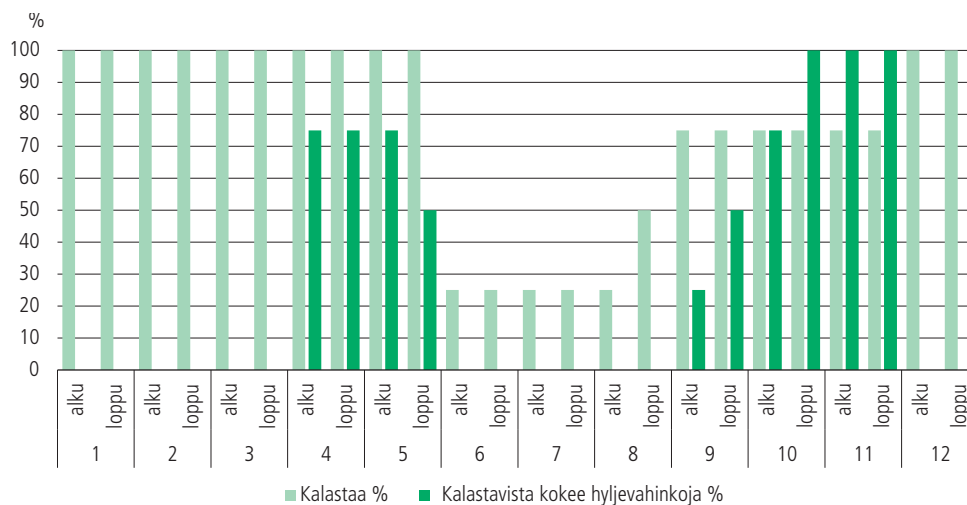
### 3.2. Hyljevahingot ajoittuvat yhteen kalastuksen kanssa

Hylkeiden kalastajille aiheutamat vahingot vaihtelevat vuodenajan ja kalastuspaikan mukaan. Moni kertoi hylkeiden olevan erityisesti jäättömän, mutta viileävetisen, ajan ongelma. Loppu-syksyn kerrottiin olevan vaikeinta aikaa, mutta yksi vastaajista arveli syksyn vahinkojen myös korostuvan, koska kovan tuulen takia syksyllä pyydyksiä ei pääse kokemaan yhtä usein. Jäiden tulo poistaa suurimman osan hyljevahingoista, mutta myös kalastus on silloin vähäisempää. Laivaväylän tai muun sulan reunan lähellä verkot eivät silti ole täysin turvassa, sillä kolme kalastajaa kertoi myös jäänalaisista hyljevahingoista. Talviset vahingot voivat olla suhteellisesti jopa parempia kuin muulloin. Yksi vastaajista kertoi, että viikko jäiden lähdon jälkeen hylkeet ovat jo usein repineet kaikki verkot, toisen mukaan verkkopyynnin on viimeisen 3–4 vuoden aikana joutunut lopettamaan heti jäiden lähdon jälkeen. Vahingot ovat paikallisia, sillä jollain toisella alueella hylkeet eivät keväällä aiheuta mitään ongelmia.

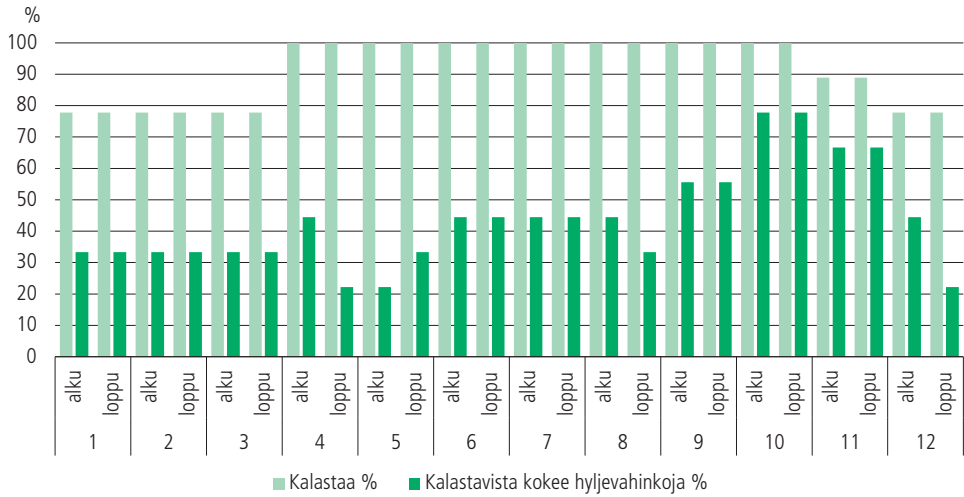
Moni haastateltu arvioi syitä, miksi hylkeet ilmestyvät tiettyihin aikoihin vuodesta. Kalojen vaellukset tai siirtymiset kutupaikoille tuovat myös hylkeet tullessaan. Lohien kerrottiin ilmestyvän rannikolle touko-kesäkuussa. Syksyllä taas kalat vaeltavat ulkomereltä sisälahtiin. Miltei kaikki kuhaa kalastavat kertoivat kuhan siirtyneen uloilta syvänteiltä sisälahtien matalaan – todennäköisesti hylkeitä karkuun. Tästä on koitunut etenkin verkkokalastajille ongelmia, sillä heidän ennen käyttämänsä välivesiverkot eivät ole enää soveltuneet matalassa kalastamiseen, mikä on aiheuttanut lisäinvestointeja. Seuraavissa kuvissa (kuvat 2–6) tarkastellaan kalastusta ajallisesti sekä sitä, miten suuri osa kalastajista kokee hyljevahinkoja.



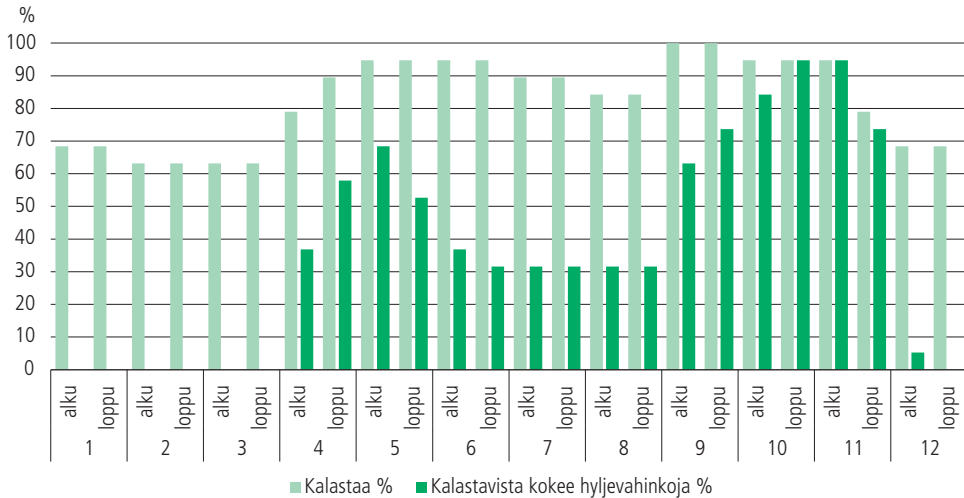
**Kuva 2.** Kalastetut kuukaudet ja hyljevahingot yhteensä kaikilla kalastajilla. Kuva esittää tilannetta eri kuukausien alku- ja loppupuoliskolla.



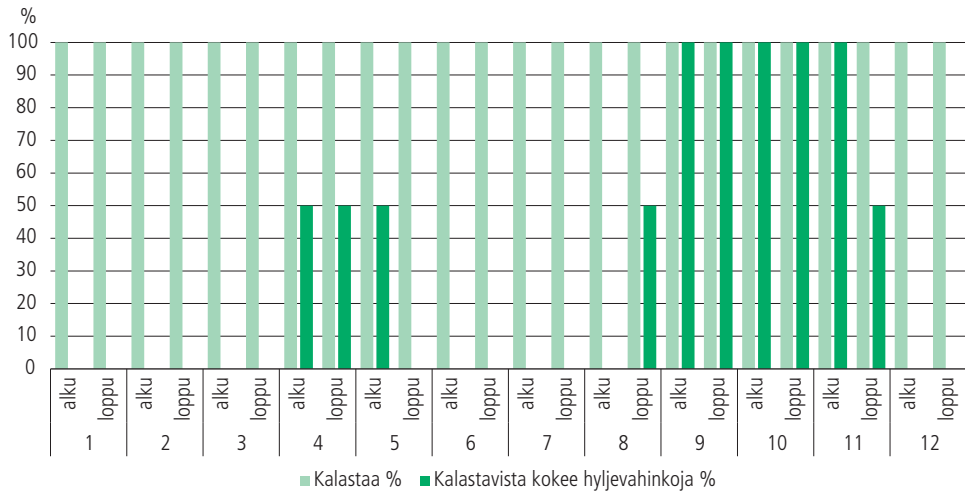
**Kuva 3.** Kalastetut kuukaudet ja hyljevahingot verkkokalastuksessa. Kuva esittää tilannetta eri kuukausien alku- ja loppupuoliskolla.



**Kuva 4.** Kalastetut kuukaudet ja hyljevahingot rysäkalastuksessa. Kuva esittää tilannetta eri kuukausien alku- ja loppupuoliskolla.



**Kuva 5.** Kalastetut kuukaudet ja hyljevahingot sekä rysillä että verkoilla kalastavilla. Kuva esittää tilannetta eri kuukausien alku- ja loppupuoliskolla.



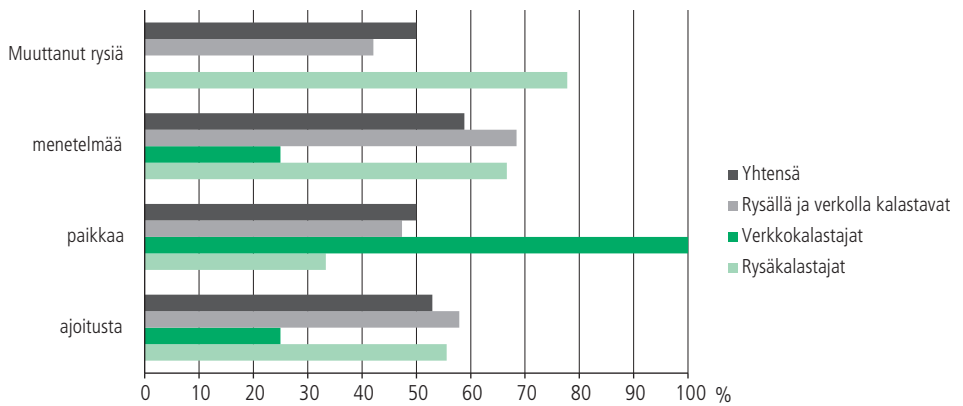
**Kuva 6.** Kalastetut kuukaudet ja hyljevahingot kalanviljelyssä. Kuva esittää tilannetta eri kuukausien alku- ja loppupuoliskolla.

### 3.3. Hyljevahingot ovat lisääntyneet

Yhtä lukuun ottamatta kaikki haastatellut kertoivat hyljevahinkojen lisääntyneen heidän oman kalastusuransa aikana. Rysillä kalastavista 14 % sanoi kuitenkin, että hylkeenkestävien rysien hankkimisen jälkeen vahingot ovat vähentyneet. Yksi kertoi vahinkojen pysyneen samoina. Moni vastaaja täsmensi, että vuosi 2012 oli huomattavan helppo hyljevahinkojen suhteen. Syyksi tähän arveltiin hyvää lohivuotta, mutta myös ajanjaksolle sattuneita kovia tuulia. Yksi vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että vuosi 2012 oli kaikkien aikojen pahin, sillä hylkeet tulivat heti jäiden lähdettyä ja jäivät alueelle. Yhden rysäkalastajan mielestä koko hyljeongelma on tasaantumaan päin. Hänen mukaansa hylkeet ovat oppineet, ettei ponttonirysästä saa kalaa ja ovat luovuttaneet. Myös yksi kalankasvattaja katsoi ongelmallisimman ajan taittuneen.

### 3.4. Kalastajat ovat joutuneet muuttamaan toimintatapojaan hylkeiden takia

Kaikki haastatellut kalastajat (N = 34) olivat joutuneet muuttamaan toimintatapojaan hylkeiden takia (kuva 7). Kalastusmenetelmällisesti suuri osa oli joutunut siirtymään joko kokonaan tai osittain verkkokalastuksesta käyttämään rysiä. Verkoilla kalastavista 75 % sanoi joutuneensa vaihtamaan välivesiverkkonsa sellaisiin, joilla voi kalastaa matalassa vedessä. Kaikki verkkokalastajat olivat joutuneet vaihtamaan kalastuspaikkaa lähemmäksi rantaa. Erään varsinais-suomalaisen vastaajan mukaan kalastajat ovat joutuneet tulemaan selkävesiltä salmiin, mutta vain muutamalla on ollut vesien omistusoikeuksia niin laajasti, että paikan vaihto on ylipää-tään ollut mahdollista.



**Kuva 7.** Hyljeongelmista johtuvat muutokset kalastajien toimintatavassa.

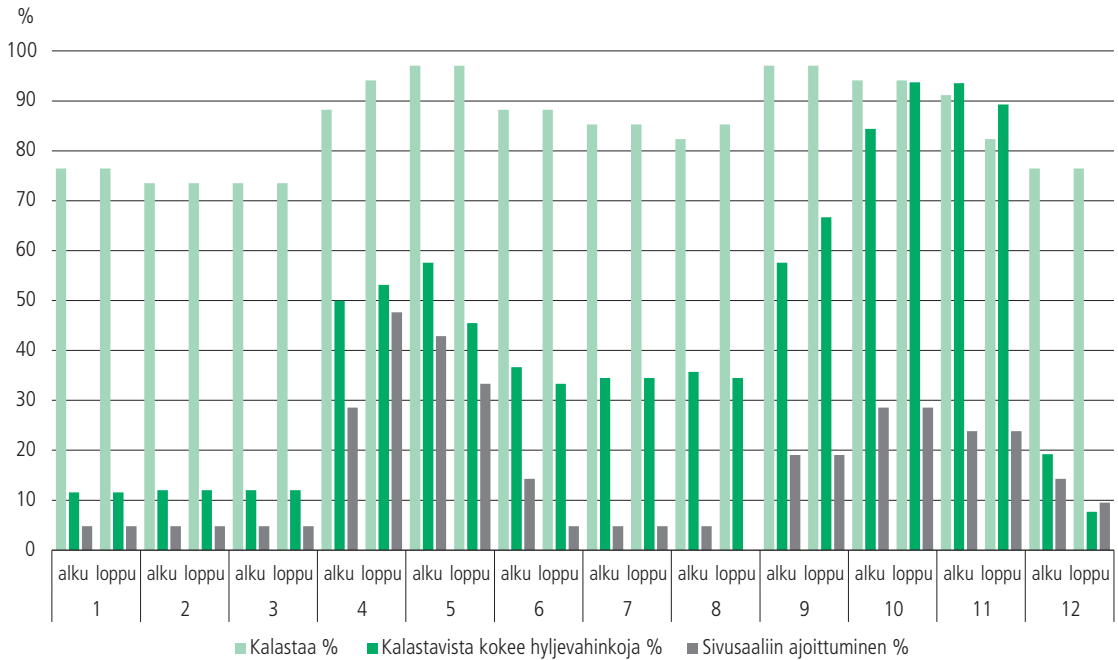
## 4. Vahinkohylkeet

Vahinkohylkeellä tarkoitetaan eläintä, joka hankkii ravintonsa kalanpyydyksistä tai niiden välittömästä läheisyydestä aiheuttaen näin vahinkoa kalastajille. Hylkeitä joutuu kalastuksen sivusaaliiksi tuntematon määrä vuosittain. Haastatteluaineiston perusteella hylkeet joutuvat sivusaaliiksi lähinnä rysiin. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että halli on etenkin aikuisena niin suuri, että se saa riuhdottua itsensä irti ohutlankaisista verkoista, joita haastatellut verkkokalastajat käyttivät. Moni haastateltu kertoi, että lohisiimojen ollessa vielä sallittuja niihin jäi paljon hylkeitä kiinni, samoin ajoverkkoihin. Vain kaksi vastasi, että hylje joutuu sivusaaliiksi keskimäärin kerran kuussa, muiden kysymykseen vastanneiden mukaan harvemmin. Yhdeksän (26 %) vastaajan kalastusvälineisiin hylkeet eivät joudu sivusaaliiksi. Näihin vastaajiin lukeutuivat kaikki verkkokalastajat, yksi kalankasvattaja sekä viisi (26 %) sekä verkolla että rysällä kalastavista.

### 4.1. Hylkeitä jää sivusaaliiksi pääsääntöisesti keväällä ja syksyllä

Hylkeitä jää kalastuksen sivusaaliiksi pääsääntöisesti samoina kuukausina, jolloin hyljevahinkoja tapahtuu (kuva 8). Sää vaikuttaa myös sivusaaliiksi joutumisen todennäköisyyteen. Myrskyssä hylje ei helposti löydä tietään ulos rysästä. Kuitenkin pahimmat hyljevahingot tapahtuvat tyynellä säällä. Hylkeet pystyivät repimään rikki esimerkiksi kiilaperärysät, joita käytettiin ennen kuin hylkeenkestävät pyydykset yleistyivät. Rysien kehittäminen hylkeenkestäviksi on muutaman kalastajan mielestä aiheuttanut sen, että tullessaan rysään hylje myös helposti jää sivusaaliiksi. Muutamilla kalastajilla on käytössään niin kutsutut hylkeenpyytävät rysät. Näihin jäädessään hylje pääsee pinnalle hengittämään, ja se voidaan laskea vapaaksi tai lopettaa yhteistyössä metsästäjän kanssa ampumalla, mikäli metsästyslupa on käytettävissä. Tämä tapa myös periaatteessa mahdollistaa hylkeen hyödyntämisen esimerkiksi ruoaksi. Muutama vastaajista sanoi, että ongelmahylkeet poistetaan rysien luota ampumalla, minkä takia sivusaalista ei tule.

Haastattelua edeltävänä vuonna sivusaaliiksi ilmoitettiin jääneen yhteensä 51 hyljettä sivusaaliiksi, mikä on 1,5 hyljettä/vuosi/kalastaja, kun kaikki vastanneet lasketaan mukaan. Rysällä kalastavien keskuudessa määrä on 1,8 hyljettä/vuosi/kalastaja. Laskettaessa vain ne, jotka ilmoittivat ylipäättään saaneensa sivusaalista edellisen vuoden aikana (n = 10), määräksi saadaan 5,1 hyljettä/kalastaja/vuosi. Määrät vaihtelivat yhden ja 15:n välillä.

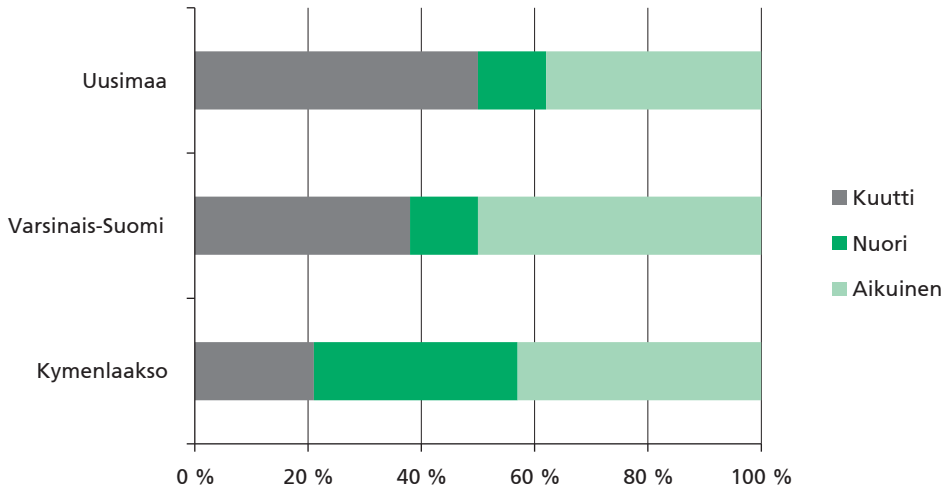


**Kuva 8.** Kalastuksen, hyljevahinkojen ja sivusaalishylkeiden ajoittuminen.

Sivusaaliiksi jää kalastajien arvioiden mukaan niin kuutteja, nuoria kuin aikuisiakin hylkeitä (kuva 9). Osuudet vaihtelivat hieman alueittain. Eri-ikäiset hylkeet jäävät sivusaaliiksi eri aikaan vuodesta. Kuutit jäävät sivusaaliiksi keväällä ja alkukesällä, kun taas nuoret ja aikuiset hylkeet syksyllä. Kalastajat määrittivät hylkeen ikäryhmän koon perusteella, joten syksyllä niin kutsuttu nuori hylje voi olla saman kevään poikanen.

Sivusaaliiksi joutuvat hylkeet ovat haastateltujen mukaan lähes poikkeuksetta halleja. Vain kaksi kymenlaaksolaista kalastajaa sanoi sivusaaliiksi jäävän sekä halleja että norppia.





**Kuva 9.** Kalastuksen sivusaaliiksi joutuvien hylkeiden ikäryhmien osuudet eri alueilla kalastajien arvioiden mukaan.

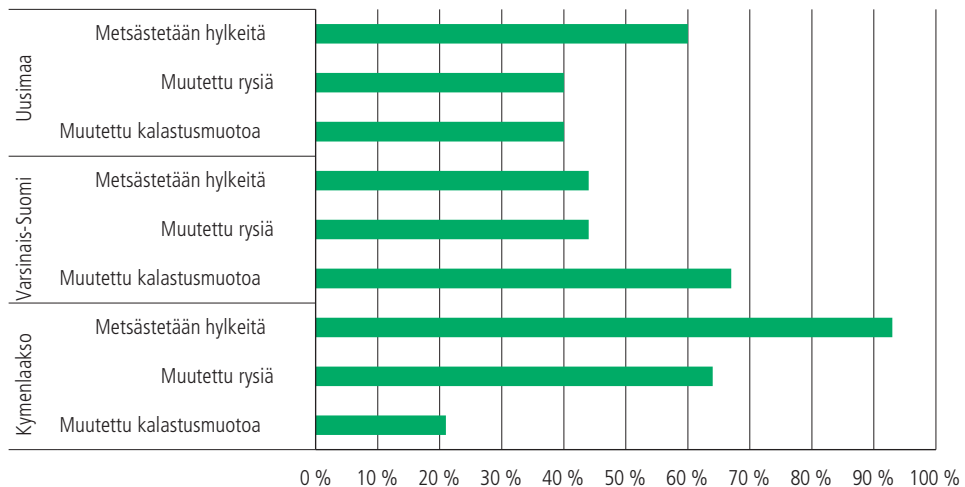
Suurin osa (70 %) niistä kalastajista, jotka vastasivat saaneensa sivusaaliina hylkeen edellisen vuoden aikana ( $n = 10$ ), kertoi sivusaaliiksi jäävän pääsääntöisesti uroksia. Loput 30 % eivät osanneet sanoa hylkeen sukupuolesta mitään.

Rysäkalastajista kuusi (78 %) kertoi sivusaalishylkeiden määrän vähentyneen oman kalastusuransa aikana. Yhden mielestä määrässä ei ole tapahtunut muutoksia. Yksi arvioi määrän joko vähentyneen tai pysyneen samana. Yhden mielestä määrä oli lisääntynyt uusien pyydysten myötä. Hänen mukaansa hylkeet vain repivät vanhanmalliset rysät, mutta nyt ne jäävät myös itse sivusaaliiksi, mikäli pääsevät rysän sisään. Sekä verkoilla että rysillä kalastavista ( $n = 15$  kysymykseen vastannutta) suurimman osan (73 %) mielestä sivusaalimäärä oli pysynyt samana, 27 %:n mielestä määrä oli vähentynyt.

Kaikkiaan vastaajista puolet (50 %) oli sitä mieltä, että sivusaalishylkeiden määrä oli pysynyt ennallaan, kun taas vajaa puolet oli sitä mieltä, että määrä oli vähentynyt. Muutama vastaaja täsmensi hylkeenkestävien rysien vähentäneen myös sivusaaliin määrää, mutta ongelmia aiheuttivat edelleen kevään ja alkukesän poikaset. Kuutit pääsevät usein läpi jopa esteverkoista tai kaltereista.

## 5. Hyljeongelmia pyritään vähentämään paikallisesti

Kalastajilta kysyttiin, millaisia toimia heidän paikallisessa kalastajayhteisössään on tehty hyljevahinkojen vähentämiseksi (kuva 10). Kysymyksellä saatiin hieman laajempaa näkökulmaa paikallistason yrityksistä lievittää hyljeongelmaa. Erot kalastusmuodon muutoksissa voi mahdollisesti selittää pyydettyjen kalajien alueellisilla eroilla. Etenkin lohennynti keskittyy hankealueella Uudenmaan ja Kymenlaakson alueille, ja näillä alueilla rysäpyyntiä on harjoitettu jo pitkään. Niinpä rysien muuntelu paremmin hyljettä kestäviksi on hyljevahinkojen lieventämiskeinona saattanut riittää. Rysiään muunnelleista 18 %:lla oli esteverkkoja käytössään ja 33 %:lla kalterit. Vain yksi kalastaja kertoi käyttävänsä karkotinta. Muita omia tai yhteisössä rysiin kehitettyjä innovaatioita käytti puolet. Moni kertoi näiden innovaatioiden toimivan hyvin niin hyljevahinkojen ehkäisyssä kuin kalastuksessakin. Yksi kalastaja kommentoi, että ilman hyljeongelmaa ei olisi kehitetty kalastuksellisessa mielessä huippurysää.

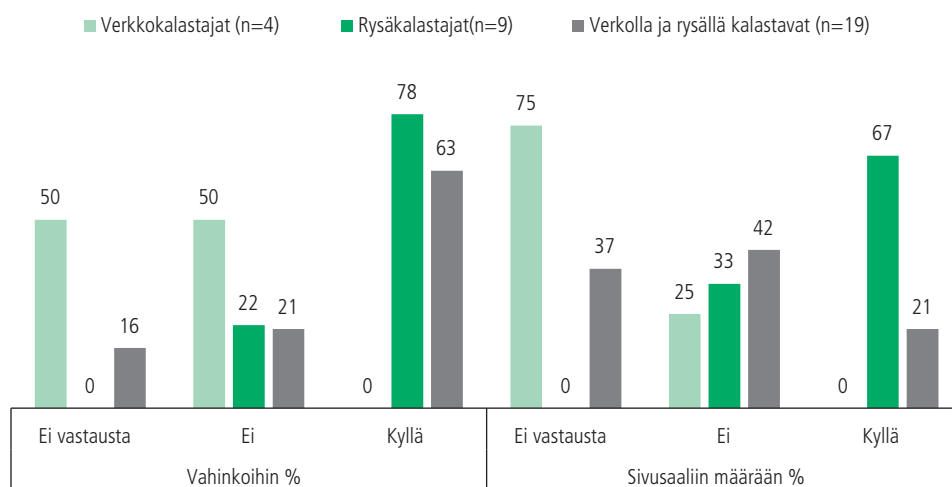


**Kuva 10.** Hyljevahinkojen estämiseksi tehtyjä paikallisia toimia.

Hylkeenmetsästys on hankealueella painottunut itään. Uudellamaalla haastatelluista hylkeitä metsästäväistä kalastajista 2/3 asui Helsingissä tai Itä-Uudellamaalla. Kymenlaaksossa on käytössä hylkeenmetsästyksen yhtenäislupa, jolloin lupakiintiö koordinoidaan alueen, ei yksittäisten henkilöiden, kesken. Näin ollen kuka tahansa metsästysoikeuden omaava henkilö voi lunastaa luvan, mikäli kiintiötä on jäljellä. Järjestelyä on menestyksellisesti käytetty myös kalastajien kesken. He ovat yhteistyössä hylkeenmetsästäjien kanssa voineet poistaa pyydysten luona partioivat vahinkoyksilöt. Tämä toiminta helposti nojautuu tiettyihin henkilöihin –

kuten muutamaan paikalliseen hylkeenmetsästäjään – joten sitä on hankala vertailla sellaisten alueiden kanssa, joilla yhtenäislupaa ei ole käytössä. Yhtenäislupakäytäntöä toivottiin kalastajien toimesta kipeästi myös Uudellamaalla. Varsinais-Suomessa muutama kalastaja epäili, että erilainen lupakäytäntö ei auttaisi asiaa, sillä kiinnostus hylkeenmetsästyksen on alueella hyvin vähäistä.

Kalastajilta kysyttiin myös, oliko hyljevahinkojen estämistoimilla ollut vaikutusta hyljevahinkoihin tai sivusaaliin määrään heidän osaltaan (kuva 11). Verkkokalastajista kukaan ei katsonut toimilla olleen selvästi myönteistä vaikutusta. Suurin osa ei osannut vastata kysymykseen tai sanoi sen olevan merkityksetön verkkokalastukselle, koska hylje ei jää verkkoihin sivusaaliiksi. Yksi vastaajista sanoi metsästyksen tehneen alueen hylkeistä vähän ihmisarempia. Sekä rysällä että verkoilla kalastavat vastasivat kysymykseen eritellen vaikutukset rysien ja verkkojen kesken, koska yhtenäistä vastausta oli mahdoton antaa. Sivusaaliin osalta kuitenkin yli kolmannes (37 %) vastaajista ei osannut kertoa vastausta tai piti sitä itselleen merkityksettömänä, koska hyljettä ei tule sivusaaliiksi tai tulee hyvin harvoin.



**Kuva 11.** Paikallisten torjuntatoimien vaikutus hyljevahinkojen määrään ja sivusaaliiseen.

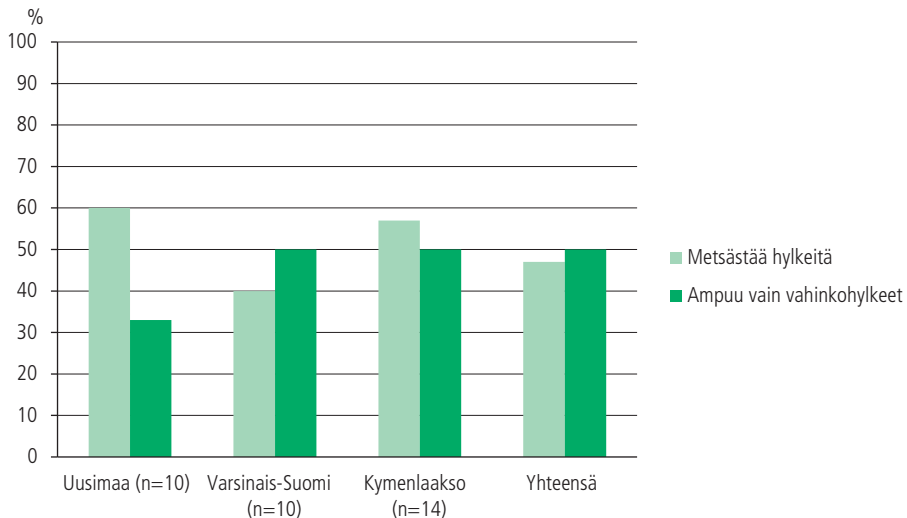
## 5.1. Hyljeturismista lisätuloja

ECOSEAL-hankkeessa on kartoitettu myös hyljematkailuun liittyviä mahdollisuuksia ja kiinnostusta toimia hyljematkailua järjestävänä yrittäjänä. Aiheesta on kirjoitettu erillinen raportti (Reunanen ja Mellanoura 2013). Tämän haastattelun puitteissa kalastajilta kysyttiin, ovatko he kiinnostuneita järjestämään hyljematkailua kalastuksen lisäksi. Vain neljä (12 %) kalastajaa oli kiinnostunut hyljematkailun tuottamisesta. Näistä yksi oli Varsinais-Suomesta, kaksi Uudel-

tamaalta ja yksi Kymenlaaksosta. Näistäkin neljästä puolet oli hyljematkailusta periaatteessa kiinnostunut, mutta sanoi, että aika ei todennäköisesti kuitenkaan riittäisi tai että kalustoa ei ole valmiina mihinkään suurempaan toimintaan. Suurin osa kalastajista katsoi hyljematkailun olevan liian riskialtista siihen liittyvien investointien sekä hylkeiden epävarman esiintymisen takia. Moni myös sanoi olevansa liian vanha tekemään urakäännöstä.

## 5.2. Metsästyksen rooli hylkeiden aiheuttamien vahinkojen lieventäjänä

Kalastajat haluavat mieluummin kalastaa kuin metsästä hylkeitä. Kuitenkin haastatelluista lähes puolet (47 %) metsästä hylkeitä (kuva 12). Näistä suurin osa (50 % verkkokalastajista, 75 % rysäkalastajista ja 40 % sekä rysällä että verkolla kalastavista) ampuu vain pyydysten lähellä olevia vahinkohylkeitä eikä siis varsinaisesti harrasta hylkeenmetsästystä. Alueellisesti katsottuna jako Varsinais-Suomen ja hankealueen itäisempien osien, Uudenmaan ja Kymenlaakson, välillä on selvä. Ero voi johtua monesta syystä. Moni varsinaissuomalainen kalastaja mainitsi, että saaristossa ei voi metsästä tiheän kesäasutuksen takia. Asutus rajoittaisi ainakin vahinkoeläimien poistoa, joka on hyvin paikkasidonnaista. Mahdollisesti hylkeenpyynti on metsästysmuotona säilynyt paremmin muilla alueilla. Hylkeenmetsästys voi kuitenkin olla vain muutaman asiaan perehtyneen henkilön harteilla, kun se koko Suomen mittapuullakin on melko pientä. Muutama kalastaja toivoi metsästyslupaa, jolla kalastaja saisi aina ampua pyydysten lähellä olevat yksilöt. Yksi kalastaja sanoi, että tällainen lupa todennäköisesti ei vaikuttaisi hylkeiden pyyntimäärään, mutta se olisi tärkeä ”me välitämme” -viesti kalastajille. Moni oli kuitenkin sitä mieltä, että metsästyksellä hyljekantaa ei saa enää kuriin.



**Kuva 12.** Osuus kalastajista, jotka metsästävät hylkeitä, sekä osuus metsästäväistä kalastajista, jotka ampuvat vain vahinkohylkeet.

## 6. Hylkeiden aiheuttamien vahinkojen korvaaminen kalatalousyrittäjille – kalastajien näkemyksiä

Maa- ja metsätalousministeriö on luonut tukijärjestelmän, jonka avulla parannetaan kalatalousyrittäjien edellytyksiä ehkäistä hylkeiden aiheuttamia vahinkoja ja jatkaa yritystoimintaansa hylkeiden aiheuttamasta haitasta huolimatta. Hylkeiden metsästäminen riittävässä määrin vahinkojen välttämiseksi ei ole mahdollista, koska ne ovat luvanvaraisesti pyydyttäviä riistaeläimiä (maa- ja metsätalousministeriö 2012). Kaikilta kalastajilta kysyttiin myös kokemuksia ja tuntemuksia tukijärjestelmään liittyen, koska heti ensimmäinen kalastaja otti sen esille haastattelussa. Rannikkokalastuksen korvausjärjestelmä koostuu sietopalkkiosta ja lisätuesta investointeihin. Sietopalkkiota saadakse kalastajan täytyy olla ammattikalastajien I- tai II-luokassa eli saada vähintään 15 % toimeentulostaan kalastuksesta. Vuosittaisen rannikkokalastussaaaliin arvon on oltava Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tilastojen keskihintojen mukaan laskettuna vähintään 5 000 euroa ja kirjanpidon mukaisten kalan myynnistä saatujen tulojen yli 5 000 euroa. Lisäksi ammattikalastajan on oltava arvonlisäverovelvollinen (maa- ja metsätalousministeriö 2012). Kalastajan on tehtävä kehittämissuunnitelma hylkeiden aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja siitä, miten hylkeiden menehtymistä pyydyksiin pyritään välttämään saadakse sietopalkkiota tai lisätukia (maa- ja metsätalousministeriö 2012).

Suurin osa kalastajista oli sitä mieltä, että hylkeensietopalkkio rahana on hyvä. Viisi kalastajaa sanoi, että ilman sietopalkkiota he joutuisivat lopettamaan. Yhden mielestä sietopalkkion avulla ”pysyy leivässä”, kun tulos muuten olisi kulujen jälkeen nollassa. Paljon kritiikkiä järjestelmä kuitenkin sai.

MMM:n muistion mukaan sietopalkkio kohdennetaan erityisesti rannikkokalastajien pieni- ja keskituloiseen pääjoukkoon (maa- ja metsätalousministeriö 2012). Haastatellut kalastajat olivat kuitenkin enimmäkseen sitä mieltä, että järjestelmä suosii niitä, joilla haitat ovat pienet, mutta joilla on paljon tuloja. Pienemmille yrittäjille yhden kauden hävikki voi tietää koko sietopalkkion epäämistä tulorajan takia. Samoin ne, jotka toimivat pahimmilla hyljealueilla ja kärsivät hylkeiden aiheuttamista ongelmista eniten, saavat vähiten sietopalkkiota. Järjestelmään toivottiinkin tarkempaa valvontaa, sillä tuloihin perustuva korvausjärjestelmä poikii helposti harmaata taloutta. Osan mielestä palkkiota pitäisi maksaa vain kaikki tulonsa kalastuksesta saaville, mutta yksi kalastaja pohti, miten kalan myynnistä tulleet tulot voisi eritellä kalan jalostuksesta tulleista tuloista. Kritiikkiä sai myös sietopalkkion byrokraattisuus ja vaikeasti hahmotettava, vuosittain vähenevä palkkion määrä. Palkkiosta tai vastaavasta tuesta toivottiin myös jatkuvaa eikä muutaman vuoden projekteina tehtävää kokeilua.

Suurin osa haastatelluista muuttaisi hylkeensietopalkkiojärjestelmää, mutta ei osannut sanoa miten. Ehdotettiin mm. samansuuruista summaa maksettavaksi kaikille, tiettyä prosenttia liikevaihdosta sekä hylkeen pyyntipalkkiojärjestelmän takaisinottoa. Kaikki kalastajat kuitenkin toivoivat sietopalkkiojärjestelmän jatkumista tavalla tai toisella.

## 6.1. Ammattiylpeys ahtaalla

Suurin osa haastatelluista koki yhteiskunnan olevan suurin ongelma ammattikalastuksen jatkumiselle Suomessa, vaikka hyljeongelma kalastajien näkökulmasta onkin vakava. Kalastajien mielestä heidän arvostuksensa ammattikuntana on mennyttä. Jo olemassa olevien säädösten ja velvoitteiden lisäksi mm. luonnonsuojelutahojen kampanjat helposti kääntävät kansalaisten ja poliitikkojen mielipiteet kalastajia vastaan. Monet kalastajat pohtivat, että hyljeongelmaan olisi pitänyt puuttua jo 15 vuotta sitten. Koska kalastajakunta on niin iäkästä, loppuu ammattimainen rannikkokalastus pian Suomesta, sillä ala ei houkuta uusia yrittäjiä. Kalastajat kokivat, että suomalaisen ammattikalastuksen jatkuvuus on kiinni poliittisesta tahdosta.

## Viitteet

- Maa- ja metsätalousministeriö 2012. Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman 2007–2013 hyljesietopalkkioiden maksaminen. Kala- ja riistaosasto. Muistio 23.4.2012. 5 s.
- Reunanen, S. & Mellanoura, J. 2013. Hylje – vahinkoeläin vai luontoelämys? *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 8/2013. 20 s.



**Itella Green**

**JULKAISIJA**

**Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos**

Viikinkaari 4

PL 2

00791 Helsinki

Puh. 0295 301 000

[www.rktl.fi](http://www.rktl.fi)